

ВІДГУК

опонента Яценко Ольги Миколаївни

доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародної торгівлі
і маркетингу ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

на кваліфікаційну роботу **Вей Лінъхая** на тему

«Екологічна сталість міжнародної торгівлі КНР», подану на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Розвиток глобальної торгівлі та збереження навколишнього середовища є двома найважливішими аспектами соціального добробуту та економічного зростання, які тісно пов'язані між собою. Стрімке зростання торговельної діяльності Китаю як одного з найбільших ринкових «гравців» глобального бізнес-середовища, може сприяти прогресу в охороні навколишнього середовища. Адже посилення його захисту спонукатиме підприємців надавати перевагу виробництву та продажу екологічно чистої продукції. Однак у деяких випадках між глобальною торгівлею та захистом навколишнього середовища можуть виникати конфлікти через встановлення певних правил та стандартів для світової торгівлі. А це у свою чергу призведе до обмежень або ж повної заборони в торгівлі багатьма товарами. Але, з іншого боку, міжнародна торгівля, яка нехтує принципами сталого розвитку, спричинить значну шкоду як екологічному середовищу, так і якості життя населення загалом.

З огляду на викладене вище, можна дійти висновку, що кваліфікаційна робота Вей Лінъхая, метою якої є наукове обґрунтування теоретичних засад екологічної сталості міжнародної торгівлі в контексті розробки прикладної

моделі реалізації екологічно сталої торговельної стратегії КНР, є актуальною та своєчасною.

Подана до захисту дисертація є складовою наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, зокрема: фундаментального наукового дослідження на тему «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзії циркулярної економіки в умовах пандемії» (номер державної реєстрації 0121U109485); фундаментального наукового дослідження на тему «Концепція відновлення та зеленої реконструкції України» (номер державної реєстрації 0124U000003); реалізації міжнародного проекту (Erasmus+ Jean Monnet Module) на тему «Європейська інклюзивна циркулярна економіка: пост-воєнний та пост-пандемічний модуль для України» (реєстраційний номер 101085640); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Трансформація бізнесу в умовах сталого розвитку глобальної економіки» (договір № МЕВ-33-2023 від 10.05.2023); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Формування екологічного бренду компанії на зовнішніх ринках» (Договір № МЕВ-37-2024 від 25.04.2024).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Кваліфікаційна робота є логічно структурованою, містить чітко визначені мету та завдання й методологічно обґрунтовані підходи шляхів їх реалізації. Усі висновки та рекомендації дослідження щодо розвитку екологічної сталості міжнародної торгівлі КНР є належним чином обґрунтованими та мають практичне спрямування.

В дисертації використано різноманітні загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема метод теоретичного узагальнення (для узагальнення генезису теоретичних підходів до дослідження теорій міжнародної торгівлі); історичний метод (для визначення теоретичної ідентифікації екологічної сталості міжнародної торгівлі); метод діалектичного пізнання (для дослідження концепції екологічної сталості в системі міжнародних економічних відносин); метод аналогій та порівняльного аналізу (для аналізу тенденцій розвитку та трансформації міжнародної торгівлі); методи індукції та дедукції (для формулювання гіпотез, їх перевірки, узагальнення результатів та обґрунтування

висновків); методи аналізу, синтезу та обробки даних (для оцінки стану та ролі природних ресурсів у міжнародній торгівлі); метод моніторингу (для аналізу екологічної сталості в міжнародній торгівлі); метод візуалізації даних (для наочного відображення основних положень та результатів дослідження).

Основні теоретичні та прикладні положення дисертації Вей Лінхяя одержали схвальну оцінку на вітчизняних та міжнародних конференціях та були опубліковані у вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.

Таким чином, усе викладене вище дає змогу дійти позитивного висновку щодо наукового рівня, достовірності поданого матеріалу, теоретичних обґрунтувань та аргументацій, винесених на захист положень, практичного значення висновків і рекомендацій, що випливають із дисертації Вей Лінхяя.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота написана діловою англійською мовою, містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження екологічної сталості міжнародної торгівлі» здобувачем здійснено теоретичне обґрунтування теорій міжнародної торгівлі та вдосконалено їх класифікацію (ст. 13). На основі обґрунтування теоретичних положень, доведено, що екологізація торговельних відносин відіграє вирішальну роль у стимулюванні економічних перетворень у країні, а незбалансована торгівля зберігає диспропорції між націями та становить загрозу довгостроковій стійкості економічної системи. До того ж, автором адаптовано модель конкурентних переваг Портера до екологічного розвитку держави (ст. 22). На основі цього підтверджено, що конкурентоспроможність нації в певній галузі залежить від здатності галузі до інновацій та вдосконалення, а ключову роль при цьому відіграють ресурси і можливості місцевого ринку та умови попиту, до яких адаптовуються постачальники і виробники.

Обґрунтовуючи теоретичні положення, здобувачем запропоновано наукові підходи щодо оцінки екологічного впливу на торговельну політику, зокрема на частку продукту та частку ринку в загальному експорті, індекс порівняльних

переваг, диверсифікацію експорту та експортної спеціалізації (ст. 24) та уточнено поняття «декаплінгу», який в дослідженні розглядається через практику використання меншої кількості ресурсів на одиницю економічної продукції та мінімізацію екологічних наслідків, пов'язаних із використанням ресурсів та економічною діяльністю (ст. 42-43).

На основі аналізу теоретичних напрацювань, удосконалено класифікацію природних ресурсів з врахуванням їхніх унікальних властивостей і характеристик (ст. 50-51), а також доведено, що структура міжнародної торгівлі Китаю зазнала значних трансформацій, особливо під впливом явища міжнародної фрагментації виробництва і ця тенденція передбачає спеціалізацію на окремих стадіях виробництва в багатьох країнах.

У другому розділі «Дослідження екологічної сталості міжнародної торгівлі» здобувачем обґрунтовано, що початок пандемії COVID-19 спровокував значний зсув світової торгівлі із характерними коливаннями, зокрема стимулював фрагментацію та дивергенцію показників не лише під час фаз відновлення, але й під час уповільненні торгівлі з меншою інтенсивністю (ст. 56-59).

На основі проведеного дослідження, доведено, що торгівля значно сприяє прогресу глобальної економічної конвергенції та зменшенню бідності (ст. 60-61). Підтверджено, що країни з економікою, що розвивається, суттєво виграли від зростання, завдяки торгівлі, що привело до скорочення розриву в доходах із розвиненими країнами.

Використання кореляційного аналізу відкритості торгівлі та ймовірності конфліктів дало змогу здобувачеві здійснити оцінку впливу технологічних удосконалень на скорочення викидів CO₂ (ст. 65-67). На основі регресійного аналізу дисертантом обчислено індекси екологічної сталості міжнародної торгівлі Китаю (ст. 82-84). А також досліджено, що реалізація надійної екологічної політики має ключове значення для пом'якшення негативного впливу торгівлі на навколишнє середовище та сприяння сталим торговельним практикам. Для цієї політики вкрай важливо враховувати взаємопов'язаний і глобальний характер екологічних проблем.

У третьому розділі «Перспективи розвитку екологічної сталості міжнародної торгівлі» здобувачем визначено вплив використання та споживання природних ресурсів на міжнародну торгівлю (ст. 103-104). Виходячи із результатів проведеного аналізу, сконцентровано увагу на важливості відповідального використання природних ресурсів у торговельних цілях та підкреслено необхідність уникнення надмірної експлуатації та споживання ресурсів, оскільки це може завдати значної шкоди навколишньому середовищу, впливаючи на сталість та стабільність торговельної діяльності (ст. 112).

Досліджуючи сталий розвиток і використання ресурсів, здобувачем запропоновано шляхи заохочення сталого зростання міжнародної торгівлі через врівноваження економічного прогресу із збереженням навколишнього середовища.

При цьому наголошено, що країни повинні визнати ключову роль, яку відіграють природні ресурси в міжнародній торгівлі, і вжити активних заходів для їх збереження та управління ними (ст. 113-115, ст. 117). Зауважено, що пріоритет розвитку промислової структури та технологічних інновацій, сприяння міжнародному співробітництву та обмінам, а також колективне вирішення проблеми дефіциту ресурсів і екологічних проблем є важливими кроками на шляху до досягнення сталого розвитку міжнародної торгівлі (ст. 121-122).

На основі комплексного дослідження даної проблематики, дисертантом розроблено модель екологічно сталої торговельної стратегії для КНР, яка ґрунтується на екологічних, політичних і соціальних факторах впливу на торгівлю, на умовах збереження ресурсів, напрямках ресурсної дипломатії та торговельної політики (ст. 124-125, ст. 131). А також запропоновано доповнити стратегію екологічної сталості міжнародної торгівлі та здійснювати міжнародну політику Китаю, незалежно від того, чи є вона у формі багатосторонніх угод, двосторонніх і регіональних угод, односторонніх дій, регіональних партнерств чи інших правових інструментів, пов'язаних саме з екологічною сталістю, сприяючи при цьому регулярним двостороннім діалогам, які є важливими шляхами розв'язання будь-яких виникаючих проблем чи конфліктів (ст. 132-135).

Сукупність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у кваліфікаційній роботі, та їх практичне значення дають змогу зробити висновок про завершеність, цілісність і структурованість дисертації Вей Лінхая.

Оцінка наукової новизни положень і отриманих результатів кваліфікаційної роботи. До результатів, що одержали обґрунтування у кваліфікаційній роботі, мають теоретичне та практичне значення, та визначають наукову новизну дисертації варто віднести такі:

– розроблено модель екологічно стійкої торговельної стратегії для КНР, яка ґрунтується на екологічних, політичних і соціальних факторах впливу на торгівлю, умовах збереження ресурсів, напрямках ресурсної дипломатії та торговельної політики; містить пропозиції щодо екологічної реструктуризації економіки і шляхи міжнародного співробітництва КНР; охоплює вектори сприяння технічним інноваціям та умови використання економічних стимулів для екологічної стійкості.

– удосконалено концепцію екологічної сталості в системі міжнародних економічних відносин шляхом аналізу закритої та лінійної економічної системи, а також обґрунтування переваг моделі матеріального балансу економічно відкритої циркулярної підсистеми та розвитку типів стійкості в умовах взаємозаміщення природнього і промислового капіталу;

– удосконалено термінологію, зокрема, основні характеристики «екологічної міжнародної торгівлі», аспекти «декаплінгу», а також класифікації теорій міжнародної торгівлі шляхом розробки методологічних підходів до екологічної складової міжнародної торгівлі та адаптацію моделі конкурентних переваг Портера до екологічного розвитку держави;

– удосконалено оцінку стану та ролі природних ресурсів у міжнародній торгівлі шляхом порівняння з використанням таких показників, як: виробництво і споживання первинної енергії КНР, виробництво гірничодобувної промисловості, вартість сільськогосподарської продукції, доступність ресурсів в загальній частці імпорту та експорту;

– набули подальшого розвитку основні властивості та характеристики декаплінгу; результати впливу на міжнародну торгівлю від використання і

споживання природних ресурсів шляхом їх оновленої класифікації, а також способи використання та споживання природних ресурсів та обґрунтування внеску міжнародної торгівлі у скорочення крайньої бідності;

– набули подальшого розвитку аналіз тенденцій розвитку та перебудови міжнародної торгівлі; оцінка впливу фрагментації на економічну конвергенцію; кореляційний аналіз відкритості торгівлі та ймовірністю конфлікту; оцінка впливу технологічних удосконалень на скорочення викидів CO₂ та їх покриття;

– набули подальшого розвитку можливості та перспективи екологічної стійкості міжнародної торгівлі КНР; що дозволило окреслити шляхи екологічної стійкості та з'ясувати компоненти стійкої торговельної стратегії КНР.

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає у вирішенні наукової проблеми та розробці пропозицій з покращення екологічної сталості міжнародної торгівлі КНР.

Практичне значення результатів дисертації Вея Лінъхая полягає в тому, що основні теоретичні положення дослідження ключових напрямів розвитку екологічної сталості міжнародної торгівлі та шляхів реалізації екологічно сталої торговельної стратегії КНР можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів господарювання, що мають зовнішньоекономічні торговельні відносини та в подальших наукових розробках.

Представлені результати дослідження, доведені до рівня практичних напрацювань та рекомендацій, підтверджені довідкою про впровадження, наданою Західноукраїнським національним університетом (довідка № 21/70.2024 від 28.06.2024 р.).

Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення кваліфікаційної роботи, що мають наукову новизну змістовно та аргументовано розкрито в опублікованих працях. За основними результатами дисертації було опубліковано 11 наукових праць, зокрема: 1 стаття у виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, 3 статті – в наукових фахових виданнях України та 7

публікацій опубліковані в інших виданнях апробаційного характеру за матеріалами конференцій. Кількість та обсяг друкованих праць дають авторові право для публічного захисту дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Наукові результати кваліфікаційної роботи отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто. Порушень академічної доброчесності у кваліфікаційній роботі Вей Лінхая не виявлено. Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації, надана достовірна інформація про використані методи та результати проведеного дослідження, дотримані норми законодавства про авторське право та суміжні права. А це відповідно дозволяє зробити висновок про дотримання автором кваліфікаційної роботи вимог і правил академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Кваліфікаційна робота Вей ЛІНЬХАЯ виконана на достатньо високому науковому рівні, проте є деякі зауваження, що мають дискусійний характер:

1. в роботі доведено, що структура міжнародної торгівлі Китаю зазнала значних трансформацій, особливо під впливом явища міжнародної фрагментації виробництва і ця тенденція передбачає спеціалізацію на окремих стадіях виробництва в багатьох країнах. Проте, автор недостатньо приділив уваги екологічній сталості китайсько-української торгівлі;

2. в роботі доведено, що торгівля виконує життєво важливу роль у протистоянні кліматичній кризі та екологічним проблемам, проте ця гіпотеза недостатньо аргументована в контексті її сприянні викидам парникових газів і забрудненню навколишнього середовища;

3. в роботі зауважено, що уряд Китаю визнав екологічно стійку торгівлю та міжнародні інвестиції невід'ємною частиною національного розвитку. Проте, варто було б більш детально охарактеризувати інституційний апарат екологічної сталості міжнародної торгівлі КНР;

4. в роботі аргументовано, що для досягнення сталого розвитку вкрай важливо впроваджувати ефективні стратегії управління та захисту ресурсів, такі

як просування практики циркулярної економіки та посилення нагляду за навколишнім середовищем. Проте, варто детальніше охарактеризувати шляхи урядового стимулювання бізнесу у використанні більш екологічно сталих практик;

5. в роботі варто було б більше уваги приділити напрямкам розвитку торговельних відносин КНР-Україна в післявоєнний період в контексті розвитку ресурсної дипломатії та торгової політики для екологічно стійкої торговельної стратегії КНР.

Окреслені зауваження вказують на деякі дискусійні аспекти кваліфікаційної роботи. Проте в цілому вони свідчать про актуальність, складність, багатогранність та практичну значущість обраної теми і суттєво не впливають на якісні характеристики дисертації.

Загальний висновок і оцінка дисертації.

Кваліфікаційна робота Вей Лінххая на тему «Екологічна сталість міжнародної торгівлі КНР» є завершеним науковим дослідженням, результатом якого є формування науково-обґрунтованих пропозицій з розвитку теорії, методики та практичної реалізації екологічної сталості міжнародної торгівлі КНР.

За своїм змістом та фаховим спрямуванням кваліфікаційна робота відповідає спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини», а за якістю та рівнем теоретичних і практичних розробок – рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

В цілому, дисертація Вей Лінххая на тему «Екологічна сталість міжнародної торгівлі КНР» за змістом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю наукових положень та рекомендацій відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Вей Лінххай, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної торгівлі
і маркетингу ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

[Handwritten signature]

Ольга ЯЦЕНКО